

ЛІНГВІСТИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ
ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ

LINGUISTIC TRAINING OF FUTURE TECHNICAL SPECIALISTS

У статті аналізуються важливість лінгвістичної підготовки для технічних ЗВО, адже у сучасному світі багато уваги приділяється іншомовній підготовці студентів, оскільки це важлива складова професіоналізму. Сьогодні лише високоякісні вищі навчальні заклади забезпечують належну лінгвістичну підготовку.

Метою статті є схарактеризувати особливості вдосконалення лінгвістичної підготовки у технічних закладах освіти.

Сучасність вимагає нової генерації працівників на ринку праці: талановитих та енергійних, які вільно володіють як рідною мовою, так і іноземною мовами, ознайомлені з найновішими технологіями та сучасним обладнанням, готовими до міжкультурного чи міжособистісного спілкування і співробітництва, мають здатність до критичного та креативного мислення, що дозволить їм самостійно і систематично поновлювати знання, розширювати професійний кругозір. Тому більшість закладів освіти робить акцент на лінгвістичній підготовці студентів технічних закладів як базовій підсистемі гуманітарної освіти, що включає принцип функціональності та виокремлення особливостей як рідної, так і іноземної мов, принцип міждисциплінарності й взаємопов'язаного навчання мовленнєвої діяльності обох мов з урахуванням термінологічної системи.

Таким чином, лінгвістична підготовка у вищому технічному навчальному закладі сприяє формуванню особистості майбутнього фахівця за умови впровадження у навчальний процес рефлексивних, інформаційно-комунікаційних технологій з метою інтеграції дисциплін з іншими гуманітарними й природничо-науковими предметами. Тому принципово важливо, аби на практичних заняттях мали місце завдання, побудовані на соціальних принципах і безпосередньо пов'язані із ситуаціями з реального життя чи майбутнім фахом.

Власне система лінгвістичної підготовки у ЗВО повинна орієнтуватися на особистість і здатна підготувати не просто фахівця-професіонала, а, насамперед, культурну, освічену, інтелекгентну, творчу особу, яка вміє застосувати навички рефлексивної культури з метою кооперації, самопізнання й саморозвитку, адже розширення меж міжнародної співпраці вимагає набуття майбутніми фахівцями вміння іншомовного професійного спілкування.

Ключові слова: система лінгвістичної підготовки, вищий технічний навчальний заклад, іншомовна підготовка студентів, формування особистості.

The article analyzes the importance of linguistic training for technical higher educational institutions because a lot of attention is paid to foreign language training in the modern world, as it is an essential component of the graduate's professionalism. Current challenges of linguistic globalization have increased researchers' attention to professional training of technical specialists. Nowadays, only high-quality higher educational institutions provide adequate linguistic training.

The purpose of the article is to characterize the features of improving linguistic training in technical educational institutions.

Contemporaneity requires a new generation of workers on the labor market: talented and energetic specialists who are fluent in both native and foreign languages, are familiar with the latest technologies and modern equipment, are ready for intercultural or interpersonal communication and cooperation, have the ability for critical and creative thinking, which will allow them to independently and systematically update their knowledge, expand their professional outlook. Therefore, the majority of educational institutions emphasize students' linguistic training as a basic subsystem of humanitarian education including the principle of functionality and distinguishing the features of both native and foreign languages, the principle of interdisciplinarity and interconnected teaching of speech activity of both languages, considering terminological system.

Thus, linguistic training in a higher technical educational institution contributes to the formation of a future specialist as personality implementing reflexive technologies, information and communication technologies into the educational process with the aim of integrating disciplines with other humanitarian and natural science subjects. Therefore, it is fundamentally important to use tasks built on social principles and directly related to situations from real life or the future profession.

The system of linguistic training in higher educational institutions should be oriented towards an individual and is able to prepare not just a professional specialist, but, first of all, a cultured, educated, intelligent, creative person who identifies how to apply the skills of reflective culture for the purpose of cooperation, self-knowledge and self-development, as the expansion of international cooperation requires future specialists to acquire the ability to communicate professionally in a foreign language.

Key words: system of linguistic training, higher technical educational institution, foreign language training, personality formation.

УДК 378.147.88

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/51.1.37>

Ісаєва О.С.,

докт. пед. наук,
професор кафедри педагогіки
та інноваційної освіти
Інституту права, психології та
інноваційної освіти Національного
університету «Львівська політехніка»,
професор кафедри латинської
та іноземних мов
Львівського національного медичного
університету імені Данила Галицького

Шайнер Г.І.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри іноземних мов
Інституту гуманітарних і соціальних наук
Національного університету
«Львівська політехніка»

Постановка проблеми у загальному вигляді.

На сучасному етапі лінгвістичної глобалізації суспільства методична наука і практика вирішують проблему вдосконалення лінгвістичної підготовки у вищих навчальних закладах, що обумовлено низкою проблем: установкою на формування мовної компетенції у межах навичок професійно-

орієнтованого спілкування майбутнього фахівця технічного профілю; загальноєвропейськими тенденціями розвитку освіти та академічною мобільністю, при якій зростає значущість володіння іноземною мовою як невід'ємною складовою освіти фахівця у системі української освіти; вимогами до фахівців технічного профілю, які відіжджують

за кордон з метою навчання, стажування й професійної діяльності та впровадженням стандарту щодо володіння українською мовою. Тому необхідно розробляти і впроваджувати оновлені педагогічні технології, направлені на реалізацію гуманістичних принципів з використанням особистісного і компетентнісного підходів у процесі лінгвістичної підготовки. Адже лінгвістична підготовка передбачає вільне володіння як іноземною, так і українською мовами.

Сьогочасні умови підготовки фахівців також передбачають комунікативну компетенцію, яка базується на інформаційно-аналітичній, герменевтичній, організаційно-адаптивній, контролюючій та етико-деонтологічній функціях. Власне тому більшість закладів освіти робить акцент на лінгвістичній підготовці студентів технічних закладів як базовій підсистемі гуманітарної підготовки, що включає принцип функціональності та виокремлення особливостей як рідної, так і іноземної мов, принцип міждисциплінарності й взаємопов'язаного навчання мовленнєвої діяльності обох мов з урахуванням термінологічної системи.

Актуальність даного дослідження полягає в тому, щоб схарактеризувати особливості вдосконалення лінгвістичної підготовки у технічних закладах освіти.

Метою статті є обґрунтування значущості лінгвістичної підготовки студентів технічних ЗВО.

Відповідно до мети дослідження визначено такі завдання:

- сформулювати базові навички лінгвістичної підготовки майбутнього фахівця;
- охарактеризувати особливості формування лінгвістичної підготовки студентів технічного профілю в умовах ЗВО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Лінгвістичну підготовку майбутніх фахівців розглядають науковці І. Белогорцева, І. Бім, С. Вахрушева, Н. Гальскова, Т. Гордієнко, О. Гридасова, Г. Китайгородська, М. Кривочкіна, О. Овсяннікова, О. Пенькова, О. Раздорська, К. Сбітнев, Л. Синягіна, Л. Тюріна, О. Фаєвцова, В. Хмельська, Є. Ярославова тощо. Особлива увага приділяється вченими розкриттю концептуальних засад щодо вивчення іноземної мови: Л. Василенко, С. Деркач, Г. Маркова, О. Мисечко, І. Зимня, С. Король, А. Кушнір, Г. Китайгородська, Г. Лисак, Б. Лабінська, І. Рапопорт та Л. Макаренко, Ю. Стрижак, О. Фадєєва, Н. Холодна. Викладанню української мови як іноземної присвятили праці науковці О. Антонів, М. Арделян, Л. Бєй, Н. Бородіна, Я. Гладир, І. Жовтоніжко, Т. Єфімова, Л. Мацько, Т. Кудіна, Д. Мазурик, І. Кочан, А. Кулик, Т. Лагута, О. Тростинська, Г. Тохтар, Б. Сокіл, С. Соколова, Г. Строганова, О. Царик. Проте, недостатня увага зосереджена на формуванні професійної компетенції рідною мовою у технічних ЗВО, зокрема

О. Гордієнко, Т. Касьяненко, Т. Лобода, Ю. Макарець, О. Хорошковська.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У сучасному суспільстві в епоху загальноєвропейського розвитку змінюється і зростає статус лінгвістичної підготовки як важливої складової навчального процесу технічних ЗВО. Основна увага приділяється питанням формування лінгвістичної підготовки, яка розглядається цілісною, відносно стійкою системою [1, с. 29] у різноструктурних мовах. Характеризуючи лінгвістичну підготовку студентів вищих технічних навчальних закладів, слід розглянути її щодо різних вимог, у взаємозв'язку цілей, завдань, принципів, змісту й методів, розкрити динаміку розвитку її структури, функції і взаємозв'язок окремих компонентів, а також її специфіку як в українській мові, так і в іноземній. Адже запит суспільства на якісну підготовку фахівців технічних ЗВО актуалізує питання оптимізації лінгвістичної підготовки студентів, якій властиві такі принципи підготовки фахівців у сучасній вищій школі:

- загальні принципи: науковість, неперервність, системність, обов'язковість для всіх студентів, педагогічна цілевідповідність, комбінація єдиної й диференційованої підготовки з урахуванням індивідуальних особливостей студентів;
- специфічні принципи лінгвістичної підготовки у вищому технічному навчальному закладі: організації й управління відносинами між суб'єктами (викладачем і студентами) при спільній праці над навчальним матеріалом; планування й контролю усього процесу навчання мови у технічному ВНЗ; принцип мовленнєво-розумової активності, особистісної індивідуалізації, відбору мовної інформації; поетапної підготовки фахівця; прогнозування й діагностики, ситуативності, функціональності, новизни, свідомого й несвідомого сприйняття навчальної інформації, варіативності тощо [2, с. 28; 7, с. 101; 8, с. 155].

Варто зазначити, що в умовах глобалізації міжнародної кооперації перед сучасним фахівцем постає необхідність оволодіння загальнокультурними засобами комунікації, включаючи навички ділового спілкування, які сприяють реалізації оптимальної соціальної взаємодії та етико-деонтологічних принципів у системі рідної мови. Оволодіння певними компетенціями, принципами і навичками також дозволяє студентам вступати у діалог культур чи професійний діалог, котрий будується і успішно розвивається з урахуванням культурних особливостей різних народів [3, с. 115; 4, с. 53], використовуючи іноземну мову.

Аналіз наукової літератури підтверджує, що лінгвістична підготовка студентів технічних ЗВО складається з декількох блоків.

Гуманітарний – уключає міжкультурну компетентність, котра містить такі компоненти:

- емотивний (ціннісні орієнтації, мотиви);
- когнітивний (інформаційна компетентність базується на знаннях української та світової культури);
- операційно-діяльнісний (інтеркультурні уміння, які реалізуються через діалогічність, здатність особистості до полікультурації);
- рефлексивний (властивий процесу вивчення іноземної мови, націлений на усвідомлення власних соціокультурних передумов, на осмислення й переосмислення власної культури).

Уважаємо, що це є важливий блок для майбутніх фахівців технічного профілю, оскільки гуманітаризація і фундаменталізація вищої освіти передбачають підготовку фахівця нового взірця з урахуванням запиту суспільства та соціально-економічної ситуації в країні. Мотивація і практична орієнтація на фахову підготовку є запорукою високоякісних практичних навичок, особистісної і професійної культури майбутнього професіонала.

Мовознавчий – включає такі основні складові: іншомовні здібності, знання й комунікативну компетентність:

- особистісні риси та якості, які необхідні для здійснення професійної діяльності;
- специфіка емоційного ставлення до професії;
- глибина розуміння всіх тонкощів обраної професійної діяльності та рівень професійної ідентичності.

На нашу думку, цей блок формує фахівця нового взірця з розширеним кругозором, вирозумілістю щодо вибору професії і подальшими кар'єрними планами. Особливої уваги заслуговує рамка компетентностей фахівця, базові навички XXI століття, які в майбутньому сприятимуть фаховій ідентичності. Оскільки сучасний стан науки про лінгвістичну підготовку характеризується розширенням її меж та міждисциплінарною інтеграцією з низкою інших наук, адже відбулася значна розробка концепції гуманної рівності з точки зору прав особистості. Тому підтримуємо твердження науковців, що в межах філософії й психології мова слугує джерелом пізнання і розвитку особистості, проникнення в національний дух і культуру народу.

Професійний – метою навчання є розвиток загальної комунікативної й професійної компетентності. Будучи обов'язковим компонентом як професійної, так і гуманітарної підготовки, дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» та «Іноземна мова» можуть слугувати як одним із засобів сприяння розвитку готовності студентів до самореалізації у професійній діяльності, базуючись на своїх психологічних, педагогічних і методичних характеристиках [6, с. 167]:

- сукупність знань, необхідних для професійної діяльності;

- сукупність мотивів, адекватних цілям та завданням професійної діяльності;

- сукупність умінь та навичок практичного вирішення професійних завдань.

Варто зазначити, що даний блок розставляє акценти на формуванні фахівця відповідно до Європейських стандартів та запиту громадян. В умовах глобалізації міжнародних контрактів перед сучасним фахівцем постає необхідність оволодіння загальнокультурними і етичними способами комунікації, включаючи навички професійного спілкування, які добре зарекомендували себе в реалізації оптимальної соціальної взаємодії. Адже від технічних фахівців вимагається і очікується дуже високий рівень компетентності, оскільки відсутність компетентності може призвести до серйозних проблем в кар'єрній діяльності. Тому студенти технічних спеціальностей проходять тривалий період навчання, щоб забезпечити власну компетентність, проте, враховуючи швидкий розвиток практичних знань, для них є постійним викликом підтримувати свою компетентність. Отож, оволодіння цими навичками дозволить майбутнім фахівцям на рівні включитися в діалог культур чи професійний діалог, який може бути побудований і буде успішно розвиватися з урахуванням культурної специфіки різних народів [4, с. 53], віросповідання чи етнічних особливостей. Крім того, майбутні фахівці повинні підтримувати не лише свої наукові знання та технічні навички, але й свої етичні та етико-деонтологічні принципи, навички та ставлення, оскільки нові етичні проблеми виникають зі змінами в практичній діяльності та її соціальному і політичному середовищі.

На основі огляду наукової літератури засвідчуємо, що лінгвістична підготовка у вищому технічному навчальному закладі сприяє формуванню особистості майбутнього фахівця за умови впровадження у навчальний процес рефлексивних технологій, інформаційно-комунікаційних технологій з метою інтеграції дисциплін з іншими гуманітарними й природничо-науковими предметами. Тому принципово важливо, аби на практичних заняттях мали місце завдання, побудовані на соціальних принципах і безпосередньо пов'язані із ситуаціями з реального життя чи майбутнім фахом [5, с. 190].

Висновок. Лінгвістична підготовка відіграє важливу роль у формуванні фахівця нової генерації і повинна тривати як самоосвіта упродовж життя. Адже формування необхідних компетенцій передбачає єдність загальнокультурного, соціально-морального й професійного розвитку особистості майбутнього фахівця, що відповідає вимогам сучасного гуманітарного блоку лінгвістичної підготовки. Власне система лінгвістичної підготовки у ЗВО повинна орієнтуватися на особистість і здатна підготувати не просто фахівця-професіонала, а, насамперед, культурну, освічену, інтели-

гентну, творчу особу, яка вміє застосувати навички рефлексивної культури з метою кооперації, самопізнання й саморозвитку.

Перспективу подальших розвідок вбачаємо у вивченні і формуванні професійної культури фахівців технічних ЗВО.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ваховський Л. Ц. Філософія виховання західної цивілізації в епоху просвітництва: Автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. Харків: ХДПУ, 2002. 40 с.
2. Вотякова А. Х. Принципы отбора и организации материала при составлении учебного пособия. *Актуальные проблемы современного иноязычного образования* : матер. Междунар. конф. 2005. Ч. 2. С. 27-29.
3. Зарецкий В. К. Рефлексивно-личностный аспект формирования решения творческих задач. *Вопросы психологии*. 1980. № 5. С. 113-118.
4. Милосердова Е. В. Коммуникативно-прагматические стереотипы как зеркало национального менталитета. *Актуальные проблемы современного иноязычного образования* : матер. Междунар. конф. 2005. Ч. 3. С. 53-55.
5. Раздорская О. В. Межпредметные связи в образовательном процессе медицинского вуза : знакомство с основами фармацевтического менеджмента в процессе изучения английского языка. *Актуальные проблемы филологии и лингводидактики* : сб. науч. ст. 2008. С. 190-197.
6. Ярославова Е. Н. Личностно ориентированные технологии обучения иностранным языкам как условие содействия становлению готовности студентов к самореализации в профессиональной деятельности. *Актуальные проблемы современного иноязычного образования* : матер. Междунар. конф. 2005. Ч. 2. С. 166-168.
7. Barker L. *Communication*. Englewood Cliffs, 1984. 234 p.
8. Hymes D. *Towards Linguistic Competence*. Working Papers in Sociolinguistics. Austin, 1973. № 16. P. 134-169.